



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Theologia Scholastica**

**Mayr, Anton**

**MDCCXXXII**

Art. II. An in dubio semper sit eligendum tutius.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)



nes, & leges servandas, quam etiam asserunt Scripturæ, Patres, & sensus communis: quare, si quis non debito modo inquirat, peccat: si autem inquirat, tunc, vel per principia directa, aut reflexa, poterit deponere dubium: vel dabitur casus aliquis perplexitatis, in quo, si eligat minus malum, non peccat: si non possit discernere, quid sit minus, nec utrumque possit evitare, non habebit sufficientem libertatem ad peccandum.

## ARTICULUS II.

### An in dubio semper sit eligendum tutius.

245. **T**utius dicitur illud, quod est remotius à periculo peccandi. Minus tutum, quod minus est remotum ab eo periculo, quodque faciens est in periculo majori committendi peccatum, saltem materiale. Sic tutior est sententia S. Bonaventuræ, docentis, peccantem statim obligatum esse ad agendam pœnitentiam, quam sententia S. Thomæ, docentis, peccantem non esse ita obligatum. Non autem est idem, opinionem esse tutiorem, & esse probabiliorē: sic pluribus est probabilior sententia S. Thomæ, quam S. Bonaventuræ. Ratio est. Opinionem esse magis probabilem, est, eam esse nixam firmiter rationibus, quibus sæpe nititur opinio minus tuta præ tutiori. Quæritur jam, an dubius inter duas opiniones, quarum una est tutior alterâ, debeat operari juxta tutiorem.

246. Dico 1. Stante dubio strictè practico, five eo non deposito, debemus sequi tutiorem. Ita communis, & certa, Probatio est etiam clara; quia aliàs quis operaretur cum dubio practico, quod non licet ex n. 244. Et, si de hoc dubio intelligatur illud axioma juris (desumptum ex C. Ad audientiam 12. de homicidio, & aliis textibus juris) In dubio tutior pars est eligenda: utique ab omnibus admittendum est. Et sanè de hoc dubio istud intelligendum esse, volunt Arriaga, Oviedo, Tannerus, Layman l. 1. tr. 1. c. 5. n. 8. cum pluribus aliis: quanquam videatur, difficultate posse ostendi, quod Pontifex cit. cap. de dubio practico loquatur. Qua de re plura ad objectionem primam. Suarez in 1. 2. tr. 3. de bonit. & malitia actuum, hum. disp. 12. sec. 5. n. 2. ait, potissimum locum habere hoc principium in dubio practico: & n. 6. ait, juxta materiæ exigentiam, & negotii qualitatē, pensanda utriusque incommoda, quodque habeat minora, eligendum: tandem n. 9. ait, hoc axioma sæpe esse præceptum justitiæ, aut charitatis, interdum tantum consilium.

247. Dico 2. In dubio speculativo, seu remoto, non debemus semper sequi tutiorem. Ita hodie longe communior: sequi enim hæc opinio omnium, qui docent, nos non obligari semper, ad notabiliter probabiliorē, quæ sententia est plurimorum recentiorum, & etiam ab antiquis multis defensa, ut eruditè ostendit Ralslerus in norma recti disp. 3. q. 9. a. 4. Prob. conclus. Hæc obligatio universalis, tutiora semper sequendi, in omnibus dubiis speculativis, vel remotis, est valde gravis, ut patet consideranti in-

finita dubia, passim in materia morali occurrentia: neque sufficienter probatur, ut patebit ex solutione objectionum: ergo non debet hominibus imponi.

248. Confirm. 1. In dubio negativo non debemus sequi tutius: ergo nec in dubio positivo. prob. antec. in eo dubio, ut supponitur, invincibili, datur ignorantia legis; licet enim lex non omnino nesciatur, sed detur quædam notitia inchoata, tamen in sensu morali non datur notitia; huic enim moraliter æquivalere non potest tale dubium: atqui ignorantia invincibilis excusat: ergo. probatur etiam conseq. non est minus periculum in dubio negativo, quam sit in positivo, peccandi, seu contra legem agendi: & quamvis in dubio positivo detur aliquantò major notitia legis, tamen neque hæc (saltem nisi sit notabiliter probabilior, legem existere) tollit, quo minus moraliter dubitetur, nec facit, ut lex sufficienter, aut simpliciter sciatur: & si ratione periculi agendi contra legem, peccat is, qui aliquo modo positive dubitat, nec excusabitur à peccato, qui advertit ad periculum peccandi, quamvis negative dubitet; quia illa aliquantò major, non tamen simpliciter dicta notitia, nil facit ad rem, nisi ratione advertentiæ ad periculum peccandi, quod in utroque casu est æquale. Insuper, sicut in casu dubii positivi datur aliquantò major ratio pro existentia legis, ita datur etiam major pro non existentia ejusdem, adeoque non datur simpliciter major notitia legis.

Confirm. 2. Plura juris axiomata negant hanc obligationem, e. g. Reg. 15. de regulis juris in 6. Odia restringi, & favores convenit ampliari. Reg. 30. In obscuris minimum est sequendum. Reg. 65. In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis. & Reg. 56. ff. de reg. juris. Semper in dubiis benigniora preferenda sunt: ergo. Quod autem in quibusdam casibus particularibus, in jure expressis, debeamus sequi, quod est tutius, non debet extendi ad alios casus, de quibus jura non loquuntur, ex modò citata regula: Odia (sub quibus etiam juxta communissimam intelliguntur obligationes graves) convenit restringi.

249. Ob. 1. C. Ad audientiam cit. num. 246. refertur, quod presbyter quidam, volens corrigere quendam de sua familia, tentaverit, eum verberare cingulo suo, cui adhærebat cultellus in vagina, qui elapsus hominem in dorso vulneraverit, ita, ut, accedente dein morbo, homo mortuus fuerit. Dubitatum inde fuit, an ex vulnere mors sit secuta, an verò ex accidente morbo, & an presbyter irregularitatem incurrerit. Clemens III. ad casum respondit: Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret &c. ergo debemus sequi in dubiis, quod est tutius. Resp. cum Suarez, & Arriaga de act. hum. disp. 25. sect. 3. num. 18. Pontificem illud dictum non assumere tanquam principium universaliter obligans, sed duntaxat tanquam aliquam congruentiam: qua supposita ponit specialem legem circa dubium patrati homicidii, ut in hoc casu irregularitas incurratur: quod tamen, utpote odiosum, ad alia extendi non debet.

Verbo. Modus tendendi Pontificis decreti hic erat. Congruentius est, & magis prudens



dens, sequi in dubiis tutiorem semitam: ex qua congruentia, & in odium homicidii, atque ob reverentiam erga SS. Sacrificium, decerno, ut in eo dubio contrahatur irregularitas: per quod non decerno, quod sit obligatio, in omnibus dubiis sequendi tutiorem. Adde, quod *loc. cit.* advertit Arriaga: sicut rationes, in Conciliis adhibitæ, ad faciendos canones fidei, non sunt canones, ita rationes, quæ congruenter moverunt Pontifices, ad decreta faciendæ, non sunt decreta. Sic Innocent III. *C. Significasti 16. eodem tit. de homicidio* clerico stimulantem graviter equum, qui postea cursu abreptus, mulierem obviam interfecit, clerico id nullatenus prævidente, huic, inquam, jubet iniungi *pœnitentiam competentem ad cautelam*: ex quo non sequitur, omnibus ita equum stimulantibus, imponendam esse pœnitentiam, quam nec ipse Innocentius imposuit alteri clerico: *C. Dilectus filius 13. eodem tit. ubi refertur etiam equus clerici, cursu abreptus, occidisse infantulum.*

Eadem responsio servit ad *C. Significasti 16. eodem titulo*: ac rursus ad *C. Petitio tua 24. eodem titulo*, in quibus semper est dubium de homicidio patrato: imò cum *C. Petitio tua* Pontifex dicat: *Cum sit consultius, in huiusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare*: non obscure indicat, antecedenter ad decretum peculiare, non esse sub præcepto, sed tantum sub consilio, sequi, etiam in dubio de homicidio, tutiorem, & multò magis esse tantum sub consilio in aliis dubiis. Sanè, si Pontifices tantum statuisent irregularitatem in homicidas, nec expressissent, quod etiam dubii homicidæ eam incurrerent, non ita statim eam incurri juris interpretes docerent.

250. Ob. 2. *Cap. Illud Dominus 7. de clerico excommunicato* ait Innocent. III. se misericordiam facere cum Episcopo Hildeshemiensi: adeoque tacitè dicit, eum pœnam incurrisse illam, quam canones aliàs infligunt iis, qui excommunicati Divina celebrant, vel celebrationi se ingerunt, propterea, quod per Archiepiscopum Magdeburgensem, tanquam Apostolicæ Sedis delegatum, denunciatus excommunicatus (eò quod, non tantum non obtentâ, sed nec petitiâ Sedis Apostolicæ licentiâ, ad Herbipolensem Ecclesiam, relicta Hildeshemiensi transisset) tamen Divina celebrasset, licet diceret Hildeshemiensis, Archiepiscopum Magdeburgensem suum iudicem ordinarium non esse, adeoque se credidisse, quod non præmissa trina monitione, quæ facta non esset, non posset delegata potestate contra se procedere. Secundo, quod idem Hildeshemiensis, postquam scivit, se à Pontifice excommunicatum fuisse, tamen Divina coram se celebrari fecerit. Rationem autem huius suæ sententiæ dat iterum Pontifex: *Quia tamen in dubiis via est tutior eligenda, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius se abstinere, quam sacramenta Ecclesiastica pertractare*: ergo.

251. Resp. dist. conseq. in aliquibus dubiis debet eligi tutius. conc. conseq. in omnibus neg. conseq. in his enim huius Episcopi dubiis speciales rationes occurrunt, quare tutius debuisset eligere; nam, quod attinet ad primum, ut notant auctores, dubium illud fuit vincibile, in quo omnes dicunt, tutius eligendum, vel certè

illud adhibitâ diligentiam deponendum; nam ei per famam, ut ipse fatetur *cit. capite*, excommunicatio innouerat, & quidem lata, autoritate, & iussu Pontificis; hinc debuisset abstinere à sacris, & veritatem indagare: quod si fecisset, facile ipsi innouisset, quod excommunicatus fuerit ex speciali mandato Pontificis, qui, eoque factum notorium esset, non voluerit præmitti trinam monitionem.

Alterum dubium erat, an, stante notitia sufficiente de excommunicatione, & prohibitione, per epikiam, ob aliquod spirituale bonum, *Et sub spe veniæ*, posset coram se facere celebrari Divina. At, quando lex, vel prohibitio, est certa, & tantum dubium, an detur exculatio, vel exceptio, debet utique lex observari, seu quod idem est, tutius fieri. Et hinc istud secundum videtur Pontifex magis reprehendere, quam prius. Ex quibus tamen neutiquam sequitur, universaliter in omnibus dubiis tutius esse eligendum.

252. Ob. 3. *Cap. Juvenis 3. de sponsalibus* Eugenius Papa declarat, nullum esse matrimonium, quod juvenis quidam contraxit cum consobrina alicujus puellæ, quam puellam idem juvenis prius duxerat, necdum septennem, & dat rationem his verbis: *Igitur in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus*: ergo debemus sequi in dubio tutius. Resp. Hoc argumentum etiam adversarios premit; nam etiam ipsi admittunt, in materia iustitiæ, in qua est matrimonium, meliorem esse conditionem possidentis. Nec dicant, defuisse bonam fidem in juvene; nam hoc gratis dicitur, & Pontifex de isto nullam mentionem facit. Deinde altera saltem pars contraxit bona fide.

In forma. dist. conseq. ergo iudex debet in dubio sequi, quod est tutius. conc. conseq. debet quivis alius in quovis dubio sequi tutius. neg. conseq. In primis, non tutius, sed certius, hoc loco ait Pontifex, inter quæ est magnum discrimen. Dein loquitur de se ipso, ut iudice, atque ut talis mandat, eos separari; unde ex hoc casu ad summum sequitur, iudicem debere tutius, aut certius sequi in iudicando. Responderi etiam potest 2. cum Arriaga, in hoc casu saltem datum fuisse impedimentum publicæ honestatis; nam, cum eo in capite dicatur, puellam illam, nondum septennem, dictam fuisse ejus uxorem, & juvenem forsan tentasse copulam, Pontifex inferre potuit, malitiam in puella supplevisse ætatem, adeoque fuisse saltem sponsalia, consequenter datum impedimentum publicæ honestatis, quod ante Tridentinum diminebat matrimonium usque ad quartum gradum, cum consanguineis sponsi, aut sponsæ, & oriebarur etiam ex sponsalibus invalidis, præterquam ex invalidis ob defectum consensûs, ut videre est apud Layman 4. 7. tr. 10. p. 4. c. 9. n. 1. quamvis modò hoc impedimentum, ob sponsalia de futuro, à Tridentino sess. 24. c. 3. de reform. restrictum sit ad primum tantum gradum.

253. Hinc Eugenius declaravit, matrimonium subsequens esse nullum: & inde est, quod *cit. cap.* dicat, *tum propter honestatem Ecclesiæ; quia ipsa conjux ipse fuisse dicitur, tum propter prædictam dubitationem*. Nec dicas, supposito hoc impedimento, non fuisse amplius dubi-



dubium matrimonium, sed certò nullum. Resp. enim, dubium tamen fuisse impedimentum affinitatis ex copula, & huc referuntur verba tum propter prædictam dubitationem. Dein potest fors etiam dici, licet certius, hoc est, longè probabilius, vel etiam aliquo modo certum, fuerit impedimentum publicæ honestatis, fuisse tamen etiam aliquale dubium de isto, propter ætatem necdum septennem puellæ, cujus consensus fortè tunc necdum validus fuit. Ex quibus tantum sequitur, quòd iudex debeat sequi in iudicando; quod est certius, seu tutius: non verò universaliter etiam alii; nisi tamen vox certius significet non tutius, sed absolute certum; quod non raro in iure significat; nam omnes debent facere id, ad quod certò obligantur.

254. Ob. 4. Clementina. Exivi. de verbo. rum significatione. Cum enim inter Fratres Minores fuissent exortæ controversiæ, de variis dubiis circa suam Regulam, Clemens V. in Concilio Viennensi interrogatus, eaque dubia resolvens; inter alia sic ait: *Nos itaque, qui in sinceris horum conscientis delectamur, attendentes, quòd in his, qua anime salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientie, pars securior est tenenda*: ergo universaliter in dubio tutius est tenendum, ad vitandos remorsus conscientie. Resp. neg. conf. In his verbis non continetur universale præceptum, sed ad summum consilium, nisi velimus dicere, sermonem ibi esse de dubio practico, quò videntur laborasse multi Fratres Minores, & hinc habuisse graves remorsus.

Si enim esset præceptum, in omnibus, etiam remotis; vel speculativis dubiis, amplecti tutius, cur ipse Clemens id non in eadem Constitutione ubique præscribit? Sic ibidem quærebatur, an tenerentur Fratres, omnia consilia Evangelica; etiam, quæ non continentur in Regula, observare; eoque in principio Regulæ haberetur: *Regula, & vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare*: & tutius foret, observare omnia: Papa tamen respondet; non teneri. Item quærebatur, an verba imperativi modi, in Regula posita, semper haberent vim præcepti: tutius iterum foret, observare omnia tanquam præcepta: attamen Pontifex statim post verba objecta respondet negativè. Videri potest ipsa Clementina valde longa, & ex ipsa patebit hæc veritas.

255. Dices. Tutius quidem esset, ista observare tanquam præcepta: at non esset tutius, ea præcipere, eoque infinitas humana nimium gravaretur. Resp. Rectè dicis: sed hoc ipso admittis, non semper in dubio tutiora esse de præcepto; si enim præcepta non sunt, etiam non sunt amplectenda tanquam præcepta. Adverte tamen, quandoquæ in dubio tantum unam partem esse tutiorem, & dici tutiorem, non comparative, sed exclusivè (sicut quandoque etiam particula magis ita sumitur: de qua re n. 208. de DEO) & tunc utique debemus sequi tutiorem. Rursus debemus sequi tutius, si non possumus deponere dubium; an fortè res sit prohibita, nec per principia directæ, nec per reflexa: iterum, quando agimus contra eum, pro cuius jure stat possessio: item, quando in certis casibus id jura specialiter præcipiunt: vel in spe-

ciali materia, specialis ratio nos cogit: universaliter autem verum non est, quòd semper in dubiis, etiam remotis, vel speculativis, ad tutius teneamur.

256. Ob. 5. Omnes antiqui concordivoces docent, quòd in dubio tutior pars sit eligenda, adeò, ut Vasquez in 1. 2. disp. 65. c. 3. n. 8. dicat, se neminem ex scriptoribus invenisse, qui oppositum dicat, saltem in dubio juris; seu de existentia legis, quando est periculum peccati: atqui, in se tanti momenti; recedere à communi antiquorum sententiâ, est nefas: ergo. Confirmatur 1. Est incredibile, quòd tota retrò antiquitas, per pluræ sæcula, erraverit in principio morali; adeò latè patente, & contra veritatem asseruerit, obligationem adeò universalem; atque ad omnes homines, & plurimas eorum actiones se extendentem; non sine periculo plurimum peccatorum formalium: ergo debet dici, verè dari obligationem sequendi tutius in dubio. Confirm. 2. Etiam plurimi recentiores idem principium adstruunt: & Clerus Gallicanus an. 1700. 4. Septemb. damnavit propositionem, qua assereretur, quòd tantum sit consilii, non verò præcepti, in dubiis sequi partem tutiorem: ergo tam antiquitas, quam hodierna tempora, conspirant in illud principium.

257. Hæc obiectio magnam præferret speciem, & ad eam ritè solvendam, exponendum est, qui hæc recentiores; qui antiqui dici soleant. In primis aliqui per recentiores intelligunt omnes non Thomistas; aut Scotistas; & præsertim intelligunt auctores nostræ Societatis, qui scilicet serius, quam illi scribere cœperunt. Hæc tamen denominatio, saltem inter nostros, non est usitata: neque etiam, quando à me recentiores communiter aliquid asserere dicuntur; omnes nostri auctores intelliguntur; quasi omnes communiter id docerent; hoc enim sæpe esset falsum.

Multò minus in hac quæstione usurpatur hæc vox in dicta significatione; nam eâ suppositâ per antiquos deberent intelligi Thomistæ; & Scotistæ; ex quibus plurimi hoc principium negant, præsertim post Bartholomæum Medinam ex ordine S. Dominici, qui à quibusdam citatur, tanquam auctor sententiæ benignæ, quamvis jam aliqui antè eum sententiam illam, saltem cum aliqua moderatione, amplexi sint; de quo infra. Quare in ista quæstione, aut quando agitur, de obligatione sequendi tutiora, aut etiam probabiliora; per antiquos communiter intelliguntur scriptores antè Bartholomæum Medinam qui anno 1577. scripsit: qui autem hunc comitati, aut secuti sunt; adeoque omnes, qui post annum 1577. usque nunc per sesqui sæculum editi sunt, in ordine ad hanc quæstionem, recentiores vocantur. Quandoque tamen per recentiores intelliguntur recentissimi, vel moderni scriptores, à medio circiter sæculo: quòd ex circumstantiis materiæ, vel authorum, colligi poterit.

258. Jam in forma. Resp. 1. neg. mai. nam multi nec attingunt hanc quæstionem: & qui eam attingunt, non omnes dicunt, ex præcepto semper sequendum tutius, ut ostendimus, quando agemus de usu opinionis probabilis. Si Vasquez non invenit, invenere alii antiquos nobiscum sentientes: certè S. Antoninus, scriptor uti-



uniquè antiquus 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. dicit, in dubio leges benignius accipiendas: & eodem §. prius dixerat: *Eligere viam tutiorem consilii est, non præcepti.* Certè ex antiquis multi permiscere electionem inter duas sententias æqualiter probabiles: multi etiam ex antiquis, magni viri, citandi n. 268. admisere, in dubio voti aliquem non teneri ad tutius: & tamen votum est quasi lex privata, atque rationes adversæ, vel in utroque casu, præcepti, & voti, probant obligationem, vel in neutro. Ipse Valquez videtur, admittere usum licitum sententiæ tantum probabilis, quod, quomodo ster cum isto principio, ita universaliter accepto, viderit ipse: nisi (ut Ralslerus in *norma recti disp. 3. q. 9. a. 19. n. 802.* eum loqui putat, & sat bene probat) loquatur tantum in casu dubii practici. Accedit, ut bene advertit idem Ralslerus, quod multi antiquorum possint exponi de dubio practico; quia, nec ex materia subiecta, nec ex ratione, colligitur, eos intelligi debere de dubio etiam speculativo, seu remoto: & videntur convenientius de dubio practico exponi, tum, quod rationes ab iis adductæ, plus non probent, tum, quod aliàs aliquando nimis rigidè sensisse viderentur.

259. Resp. 2. neg. mi. Nam illi, qui hac in questione vocantur recentiores, sunt in primis numero plures, & (exceptis antiquorum primipilis S. Thoma, S. Bonaventura, Scoto, & quibusdam aliis) quoad ingenium, studium, eruditionem, ordinem, ac claritatem doctrinæ, tractationem questionum in terminis, & claram eorum expositionem, soliditatem rationum &c. omnes saltem simul sumpti, antiquis certè æquales, si non quandoque superiores, quæ fusiùs profunditur idem Ralslerus in *norma recti disp. 3. q. 9. per totum articulum §. qui dignus est legi.*

Refert ibidem hic auctor n. 493. Clerum Gallicanum anno 1700. gravissimâ censurâ notâsse assertionem cuiusdam recentioris, dicentis, omnia esse hodie melius examinata, & ob hanc rem, in omni materia, & præcipuè in morali, libentius juniores, quàm antiquiores se legere, & sequi. Et sanè propositio hæc est vigesima inter censuratas à Clero Gallicano, estque hæc ejus censura: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciofa, erronea, SS. Patribus, & antiquis Doctoribus contumeliosa: spretâ in moribus Christianorum componendis necessariâ Scripturarum, ac traditionis autoritate, & interpretatione, moralem Theologiam arbitrariam facit, viamque parat ad humanas traditiones, & doctrinas Christo prohibente stabiendas.* Sed Ralslerus loc. cit. addit, hanc propositionem, si ritè, & intra suos limites, accipitur, nullam censuram mereri, si scilicet tantum intelligatur, juniores simul acceptos, melius discussisse questiones morales, quàm communiter antiqui fecerint: certè, ait, questiones, melius scriptas, vel tractatas reliquisse: dum antiqui non semper ita enucleatè, & distinctè scripserint.

Ex quibus omnibus hoc saltem habetur, quod cum tot recentioribus, afferentibus valde graves rationes, possit utique ab antiquis recedi, ut infert idem in *norma recti disp. 3. q. 9. a. 19. num. 803.* Sanè videtur innegabile, à pluribus antiquorum sententiis, jam plures, etiam nostros in hac questione adversarios, recessisse. Ali-

ud esset, si ageretur de lege aliqua positiva Divina, quæ deberet nobis per traditionem innovescere; tunc enim, si antiqui, per plura sæcula, aliquid constanter servandum dixissent, quamvis rationem non attulissent, deberet utique eis credi; sic enim traditio Divina ad nos debuisset pervenire. At hic non agitur de lege positiva Divina, sed de naturali, quam non traditione, sed lumine rationis naturalis, aut supernaturalis, debemus rescire.

260. Ad 1. confir. negatur in primis suppositum, quod tota antiquitas illud principium tenuerit: quod autem maxima pars antiquorum Doctorum id tenuerit, omittitur: negatur autem, esse incredibile, eos in hoc principio errasse. Ut enim rectè observat iterum Ralslerus in *norma recti disp. 3. q. 9. a. 19. n. 804.* debet admitti, per longum, plusquam centum annorum tempus, errasse maximam partem Doctorum, scilicet, aut antiquos, qui hoc principium adstruxerunt, aut sic dictos recentiores, qui hoc negarunt. Si ergo adversariis non videtur incredibile, quod per integrum sæculum (quod tamen ab eruditissimo Cardinali Bellarmino *Sæculum Doctorum, & Sanctorum* appellatur) per integrum, inquam, sæculum, & amplius, maxima pars Doctorum erraverit, non etiam mirentur, si nobis è contrario non videatur incredibile, quod quoad majorem partem antiquiores erraverint.

Et hoc etiam ex eo fit credibilis, quod quidam antiqui istam fortè rem non ita ex professo examinârint, & hinc faciliùs lapsi sint: de quo *norma recti disp. 3. q. 9. a. 5. n. 506.* Adde, quod quidam eorum hoc ipsum principium videantur fundâsse in alio priori falso, nempe, quod nulla detur ignorantia invincibilis juris naturalis, vel etiam positivi Divini. Nec dicas, non videri, quomodo DEUS talem errorem potuerit permittere; nam, si juxta adversarios potuit errorem permittere in doctissimo sæculo post Medinam, cur non in prioribus? Dein, si potuit permittere decipi illos, qui opinabantur, non dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, cur non & alios, qui ex illo principio inferebant hoc alterum de eligendo tutiore in dubiis? Illos autem decipi permittit; nam quamvis non omnes antiqui id senserint, tamen tam multi id sensere, ut Gerson libro de vita spiritali l. 4. coroll. 3. dicit: *Concors est sententia, nullam in his, quæ legis Divine sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* Scilicet potest DEUS permittere conscientiam erraream, præsertim, quæ per se ad melius compellit, quamvis per accidens occasio aliqua peccatorum formalium esse possit.

261. Ad 2. confir. Dictus Cleri Gallicani Conventus consistebat in sexdecim Episcopis, & aliquot inferioris ordinis clericis; tot enim subscripti inveniuntur. Jam verò anno 1714. in causa Constitutionis *Unigenitus* Parisiis conveniunt 40. Episcopi, & in suo Conventu ediderunt Instructionem Pastoralem, eamque unâ cum epistola encyclica ad omnes regni Antistites miserunt: & tamen congregati hi Præsules, numero illis sexdecim longè superiores, in fine literarum sic scribunt: *Nos vos rogamus.... quia bene scimus, quod non possumus hac super re vobis ullam obligationem imponere: unde verosimiliter nec prio-*



priores poterant magis obligare. Sed quidquid sit, si Clerus Gallicanus suam censuram tantum vibrat contra sententiam, assententem, in dubiis practice non sequendum tutius, equidem nos non ferit: si extendit eam etiam ad dubia tantum remota, seu speculativa, nos iterum sapientissimus Conventus ferire non vult, extra Galliarum jura constitutos. Quod attinet ad adversarios modernos, in primis multi non sat distincte procedunt, multi in nimium rigorem vergunt: quandoque etiam acerbis convitiis potius, quam argumentis pugnant, ut adeo & de ipsis non sit incredibile, eos fuisse lapsos: certe eorum auctoritas aliis maximo etiam numero, & insuper meliore ratione fultis, præferri non debet.

### ARTICULUS III.

#### *An obligemur ad tutius in dubio legis.*

262. **D**iximus jam in genere, nos non semper teneri ad tutius, quando dubitatur speculative, seu remote de licentia, vel honestate objecti: ex quo utique inferitur, nos neque universaliter teneri ad tutius in dubio legis; quia tamen quæstio hæc, ad praxin utilissima, digna est, ut enucleatius tractetur, & auctores non conveniunt, saltem quoad omne genus, vel speciem legum, hinc ulterius statuendum, an non saltem in dubio de certa specie legum, teneamur ad tutius: qua ratione etiam, præcedenti articulo dicta magis confirmabuntur. Triplex autem communiter solet assignari lex, nempe Naturalis, Divina positiva, Humana.

263. Dico 1. Certus de lege, & dubius de dispensatione, privilegio, cessatione legis, vel excusatione ab ea observanda: item dubius, an legem positivam certam jam impleverit, stante hoc dubio, tenetur ad tutius, hoc est, ad observationem legis. Ita communissime ferè omnes. Prob. In his casibus lex est in possessione, & pro ea stat præsumptio: at verò dispensatio, excusatio &c. sunt res facti, quæ in dubio non præsumuntur, ut habet communis: ergo debent probari facta, vel posita. Quare, qui dubitat, e. g. an vigesimum quartum annum compleverit, non potest absque dispensatione presbyteratum accipere: qui dubitat, an die sabbathi noctu jam sonuerit hora duodecima, non potest carnes comedere.

264. Dico 2. Dubius, an lex existat, debet veritatem inquirere, quantum moraliter convenit pro gravitate rei, & ipse moraliter potest, ac interim actionem minus tutam suspendere: vel, si nolit inquirere, debet tutius facere, seu legem etiam dubiam observare. Ita omnes. Prob. Nolens inquirere, an lex existat, vel non, laborat æquivalenter ignorantia vincibilis: sed hæc juxta omnes, tam Patres, quam Doctores, non excusat; cum omnes agnoscant peccata ignorantie, quæ maxime dantur, si ignorantia est vincibilis: ergo. Dixi in m. æquivalenter; nam, quamvis ponatur casus, in quo etiam adhibito labore, non possit veritas deprehendi, adeoque re ipsa sit ignorantia invincibilis, tamen, qui hoc

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

nescit, neque potest rationabiliter supponere, & omittit inquirere, se habet ut alius, qui amittit, quando potest veritatem deprehendere.

Imò videtur, planè talis etiam non esse interrogaturus, quamvis putaret, se veritatem resciturum: saltem, in æstimatione morali omnium, ita se habet, estque culpabilis; quia non fecit, quantum in ipso fuit, ad quod tamen faciendum, hoc est, ad moralem diligentiam, in veritate inquirenda adhibendam, obligat lex DEI, ut omnes consentiunt; nam omnes dicunt, dari peccata ignorantie, scilicet vincibilis, quæ in tali non interrogante utique datur: id quod etiam probat remorsus conscientie, nasci solitus in iis, qui veritatem inquirere negligunt. Confit. 1. Illicitum est operari cum dubio practico: atqui non inquirens veritatem, & agens minus tutum, operatur cum dubio practico; nam ex dubio speculativo, de honestate objecti, oritur mox practicum, de licentia actionis: nec potest istud ab eo, qui veritatem non indagat, ex ullis principiis, directis, aut reflexis, deponi: ergo, vide etiam n. 244. Confirm. 2. Nisi daretur obligatio, vel inquirendi, an lex detur, vel sequendi tutius, corrueret fermè omnis disciplina, & quilibet faceret, quod liberet: hoc est absurdum: ergo.

265. Dico 3. Post factam sufficientem inquisitionem, adhuc dubius de existentia legis humanæ, non tenetur ad eam observandam. Ubi nota, parem esse rationem, sive dubitetur, an lex omnino sit lata, sive, an sit universalis, & aliquem casum per se comprehendat; quia etiam hoc dubium est dubium de substantia legis; est enim dubitare, an detur lex præcipiens, vel prohibens illam materiam, vel actionem. Aliud est, si lex per se comprehendat illum casum, & tantum dubitetur, an quis per accidens excusetur; tunc enim, ut jam dictum n. 263. tenetur ad legem. Conclusionem hanc nostram tenent S. Antoninus 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. circa medium ubi ait: *Inter duram, & benignam circa præcepta sententiam, quod benigna est potius ceteris paribus interpretatio facienda: quod etiam asserit Wilhelmus. Suarez in 1. 2. tr. 3. disp. 12. sec. 5. & tom. 2. de relig. l. 2. de voto c. 5. n. 7. & tom. 5. in 3. p. de censuris disp. 40. sec. 5. à n. 14.* Thomas Sanchez, Henriquez, Sa, Conink, Lessius, Tannerus, Lugo, Pallavicinus, Fillucius, Layman, Arriaga, Baldellus, Oviedo, Terillus, Haunoldus, Aloza, Mendo, Cardenas, Gobat, Abreu, Dicastillo, Giballinus, Gordon, Bardi, Tamburinus, Ant. Perez, Raynaudus, Schild ere, Rhodes, Escobar, Sarasa, Illung, Stoz, Busenbaum, Malderus, Abelli, Bonacina, Bosfius, Joannes à S. Thoma, Delbene, Gibbon, Sangallenfes, Passerini, Rheding, Engel, Biel, Vidal, Metzger, Bosco, Sporer, Neuffer, Cortonius, Antonius à sancto Spiritu, Leander à SS. Sacramento, Caramuel, Diana, & alii, quos citat in suis manuscriptis P. Josephus Vogler, vir à copiosissima lectione, & vastissima memoria, celebratissimus: & potuisset citare plurimos alios, imò omnes, qui amplectuntur sententiam, quam vocant, benignam.

266. Probatur autem conclusio 1. Obligatio servandi omnes leges, circa quas, omnibus consideratis, dubitatur, an existant, vel non, est